

Türk Tıp Tarihi Arkivi

Cilt: 6. No. 19. 1942

HEKİM HACI PAŞAYI TALEBESİNDEN SİNAN PAŞANIN METHETMESİ

Dr. A. SÜHEYL ÜNVER

İstanbul kütüphanelerinde çok değerli Türk Müelliflerinin el yazisiyle ve istinsah edilmiş müteaddid eserleri mevcuttur. Bu eserlerde bazan müellifleri hakkında mühim ve tercemei hal kitaplarına geçmemiş malûmata müsadif oluyoruz. Bunlar ancak bu eserlerin yalnız mazruflarile değil zarflerile yani muhteviyatından haric notlar tetkik olundukça meydana çıkıyor.

Anadolumuzun İbni Sina'sı denmeğe seza olan, Mısırdaki tıp ve ilim tahsilinden sonra Aydın oğlu Mehmed beyin daveti üzerine Birgi'ye gelen Konyalı Hacı Paşa (Hızır bin Ali) nin İstanbul kütüphanelerinde tamamen telif mahiyetinde Arabca bir çok eserleri vardır, ve bunların el yazisiyle nüshaları az değildir. Nitekim Topkapı sarayında Ahmed III kütüphanesinde 2070 Numarada Kitabüşşifa (شفاء الالام ودواء الالام) eseri Hacı paşamızın el yazisiyle olan nüshadır. İşte bu nüsha vefat tarihi olan 820 (1417) senesinden Saraya intikal edinceye kadar bir çok ellerde dolaşmıştır. Muhakkak ki hayatından beri gelen en eski nüshalardandır. İşte bu nüshanın başındaki boş sahifede talebesinden olduğu yazılan Sinan paşanın Hacı paşaya 3 beyitli bir methiyesi vardır. (şekil-1) Bunun başı veya sonu varını bilmiyoruz. Bu güne kadar başka bir sureti elimize geçmedi.

Tercemesini üsdadımız Profesör Şerefeddin Yaltkayadan reca ettik, bize bu suretle mealen terceme ettiler :

— Şifa kitabı ariflerin göğsünün şifasıdır (1):

Ondan fazilet erbabının mahrum kalması bir bedbahtlıktır.

[1] Mısra'daki (لصدور) kelimesi (لصدر) olursa vezin dürüst olur.
(Mütercim notu)

namına ve bu Yakub Çelebiyi büyük bir hükümdar gibi metheden satırlarla terceme etmiştir. Bizdeki nüsha bilâhare istinsah edilmiştir. İmlâya ve doğru türkçe yazmağa vakıf olmıyan bir hattat tarafından yazıldığı cihetle çok hatalıdır. Bazan bu imlâ hataları manâyı bozacak ve aslını buldurmayacak kadar ağırdır.

Bu eser hakkında fazla malûmat vermiyeceğiz. Bu kabil daha önce Farisice ve sonra türkçe ve keza diğer şark dillerinde yazılmış eserler çokdur. Orta şark ikliminde yaşayan insanların, tenasülî zaaflarını giderecek veya iştiyaklarını arttıracak tedbirler düşünmelerini yaşadıkları iklim hasebile mazur görmelidir.

İşte böyle bir eseri Selçuklardan sonra Anadolu da istiklâllerini ilân eden ve idare ettikleri vilâyetleri genişleten beyler zamanında Saruhanlılar da böyle bir eseri Türçeye terceme ettirmiş bulunmaktadırlar.

Bu beyliklerin bu gibi içtimâî ve ilmî faaliyetlerini tam bildirecek monografilere ihtiyacımız pek fazladır. O zaman bu kısa tetkikler genişletilebilir.

SÜLEYMANİYE DARÜŞŞİFASINDA FENNİ TEŞRİHİ TAHSİL EDEN CERRAHLARDAN BİRİ HAKKINDA

Dr. A. SÜHEYL ÜNVER

Bizde eskiden cerrahların tıp mekteblerimizde esaslı bir tahsil ile yetişenleri olduğu gibi hususî olarak cerrahların yanında tecrübe görerek yetişenler de vardır. Bunlar arasında esaslı bir tahsil ile yetişenler makbul tutulmuşdur. Nitekim Başvekâlet arşivinde tıp dosyasında 759 numarada kayıtlı bir vesika (Şekil 1.) bize bu farkı göstermektedir.

Vesikanın mütaleasından öğreniyoruz ki hassa cerrahlarından Hacı Ebubekir halife'nin arzuhali mucibince ve ser cerrahini hassarın liyakatini tasdiki üzerine orduyu Humayun cerrah başlığına münasib görülüyor. Fenninde maharet ve hazakati diğer cerrahlarca da kabul edilmektedir. Bundan maada bilhassa liyakati medresei tıbbiyei Süleyman hânide ilmi teşrih derslerini takib etmesine de ehemmiyet verilerek tasdik olunuyor.

1182 (1768) senesinde Süleymaniye tıbbiyesinde Teşrih dersle-

ri verildiğini ve cerrahî fenninde meraklı olanların bu dersleri ih-mâl etmedikleri öğrenilmektedir.

Şekil — 1

Bu vesika bize Seretibbayı hassalıklardan maada Ser cerrahini hassanın da mevcudiyetini ve cerrahların inha, intihab, tayin ve tavsiyesinde reylerine müracaat edildiğini, ayrıca bir tarafa askeri sefer icab ettikçe teşkil olunan ordularda da cerrah başlığının ih-das olduğunu ve buraya hassa cerrahlarından en liyakatlıların-den birinin münasib görüldüğünü öğretmektedir.

HAYDARPAŞA HASTANESİ TARİHÇESİ (1)

1 Mart 1311 (1895)

Dr. MEHMED ŞAKİR

Haydarpaşanın sebebi tesmiyesi için üç rivayet vardır :

1 — Elyevm balmumcu yalısı ismile gayet cesim bir bahçenin derununda ve sahili bahirde bulunan yalının birinci sahibi Umeradan Haydarpaşa namile maruf bir zatın ikametgâhı olduğunu civarında arazi ve emlakî olan ve bilen bazı ihtiyarlar söylüyor. Hatta

(1) Dr. Mehmed Şakirin bu yazısı Bayezidde şehir ve inkilab eserleri müzesinde M. Cevdet kitapları meyânında N. 23 B. de büyük küt'ada bir defterdir. 1311 (1895) tarihinde kaleme alınmıştır. El yazısıdır. Bazı yerleri kısaltılarak alınmıştır. O zaman Haydarpaşa hastanesi tabibi evvel vekildir. Yazısındaki tarihler rumî itibar edilerek milâdileri konulmuştur. Dr. A.S.Ü: